ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Հայոց լեզվի և գրականության
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ՝ Բաբուռյան Հ. Ռ. /Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն № __2__

«__12__» _____սեպտեմբեր_____ 2023 թ.

ՀԼԳ/բ-023 «ՀԱՆՐԱԼԵԶՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ» ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝ **011401.00.6** Մասնագիտական մանկավարժություն
/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ **011401.19.6** Հայոց լեզու և գրականություն
/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ Մանկավարժության բակալավր
/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝ __Հայոց լեզվի և գրականության
/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝ ________առկա________________________
/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ _____4-րդ / 1-ին___________________

Դասախոս(ներ)՝ Հասմիկ Հարությունյան
/անուն, ազգանուն/

էլ. հասցե/ներ՝ **harutyunyanhasmikp@yandex.ru**

Վանաձոր- 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում
2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները
3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները
4. Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները
5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների
6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը
7. Ուսումնական աշխատանքները տեսակները
8. Դասավանդման մեթոդներ
9. Ուսումնառության մեթոդները
10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը
11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ
12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ
    - 12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ
    - 12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ
    - 12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ
13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում
14. Գնահատում
    - 14.1. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում
    - 14.2. Հարցաշար
    - 14.3. Գնահատման չափանիշներ
15. Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում[1].

«Հանրալեզվաբանություն» առարկայի ուսումնամեթոդական փաթեթը ձևավորված է բակալավրի հիմնական կրթական ծրագրով «Հայոց լեզու և գրականություն» մասնագիտության կրթական չափորոշիչների հենքով կազմված ուսումնական պլանի պահանջների, առարկայի բաղադրիչների հիման վրա և նպատակաուղղված է բակալավրական կրթության կազմակերպման, դասավանդման որակի բարձրացմանը:

Առարկայական փաթեթը կարգավորում է «Հանրալեզվաբանություն» առարկայի ուսումնամեթոդական նյութերով ապահովման, պարբերաբար թարմացման, գիտակարգի նոր մոտեցումների ոգուն համապատասխանեցման գործընթացը, նպաստում է ուսանողի անհատական և ինքնուրույն աշխատանքի արդյունավետության բարձրացմանը, ուսանողի գիտելիքի բարձրացմանը:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

Գիտակարգի ***խնդիրն*** է բացահայտել հանրապետության լեզվական կացությունն ու քաղաքականությունը:

Գիտակարգի ***նպատակն*** է խնդրին ընկալունակ դարձնելն ուսանողին, պետության հայենասեր քաղաքացի դաստիարակելը՝ նրա գիտակցության մեջ ամրակայելով լեզվի և ազգային ոգու անքակտելի կապի հումբոլդտյան դրույթը, գիտությունը կյանքին աղերսելու, լեզվի և հասարակության կապը մեկնաբանելու, լեզվաքաղաքական բանավեճերին մասնակցելու և ազգային լեզուների շահը պաշտպանելու պատրաստակամությունը, լեզվի ազգապահպան դերի խորքային գիտակցումը, պետական լեզվի շահերը պաշտպանելու կարողությունը և հմտությունը, այն անկախ պետականության գրավական դիտելու իմաստավորումը:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները/:

Բուհում «Հանրալեզվաբանություն» առարկայի ծրագիրը յուրացնելու համար ուսանողը պետք է ունենա բակալավրի ծրագրերով նախատեսված լեզվաբանական գիտակարգերի, մասնավորապես՝ լեզվաբանության հիմունքների իմացություն և լեզվական իրակությունները գնահատելու կարողություն:

[1] Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը[2] և /կամ կոմպետենցիաները.

«Հանրալեզվաբանություն» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.

Առարկայի ուսուցման շնորհիվ ուսանողը պետք է իմանա՝

ա) հանրալեզվաբանական հայեցակարգերը,

բ) լեզվի գործառական տիպաբանությունը, հանձնարարված լեզուներն ու բարբառները (թե՛ տարածքային, թե՛ հանրային) գործառապես տիպավորել-խմբավորելու ձևերն ու եղանակները,

գ) լեզվի հումբոլդտյան բնորոշումը,

ե) ՀՀ լեզվական օրենսդրությունը, մասնավորապես՝ ՀՀ Սահմանադրության 12-րդ հոդվածը, ՀՀ լեզվի օրենքը, ենթաօրենսդրական ակտերը, մասնավորապես՝ ՀՀ լեզվաքաղաքականության պետական ծրագիրը, ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող լեզվական օրենսդրության պաշտոնական փոփոխությունները վերանայելու հիմնավորումները, ՀՀ Սահմանադրության և մեր իրականության անհամապատասխանության փաստերը, դրանց խորքային պատճառները,

զ) տարբեր պետությունների լեզվական օրենսդրությունները,

է) հանրալեզվաբանության մեջ գործադրվող մեթոդները:

Առարկայի ուսուցման շնորհիվ ուսանողը պետք է կարողանա՝

ա) հիմնավորել և իմաստավորել 5.1 կետում նշված ողջ իմացական պաշարը,

բ) կատարել զննական աշխատանք՝ կիրառելով անհրաժեշտ մեթոդ(ներ),

գ) գնահատել Հայաստանի լեզվաքաղաքական իրավիճակը:

Առարկայի ուսուցման շնորհիվ ուսանողը պետք է տիրապետի՝

ա) հանրալեզվաբանական ուսմունքներին,

բ) լեզվաքաղաքականության պատմությանը,

գ) հանրալեզվաբանական ուսումնասիրությունների մեթոդաբանությանը,

դ) հանրալեզվաբանական զննություն կատարելու պահանջներին,

ե) աշխարհի լեզուների գործառական դասակարգման սկզբունքներին,

զ)հանրալեզվաբանության և լեզվաբանական այլ միջգիտակարգերի հարաբերակցությանը:

---

[2] http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf
Լրացվում է «Առարկայի նկարագրի մշակման ռազմավարության» կոմպետենցիաների ցանկին համապատասխան:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա)Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)՝

ԳԿ1 վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն,
ԳԿ4 մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ,
ԳԿ9 խնդիրների լուծում,
ԳԿ10 որոշումների ընդունում:

Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)՝

ՀԳԿ1 գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,
ՀԳԿ2 հետազոտություններ կատարելու ունակություններ,
ՀԳԿ3 սովորելու ունակություն,
ՀԳԿ8 ինքնուրույն աշխատելու ունակություն,

Բ)Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)

ԱԿ2 հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները,
ԱԿ4 ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,
ԱԿ6 կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները,
ԱԿ11 տիրապետեն ինքնուրույն հետազոտության մեթոդներին և կարողանան մեկնաբանել հետազոտության արդյունքները,
ԱԿ14 տիրապետեն տվյալ մասնագիտական մակարդակում պահանջվող կոմպետենցիաներին:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների[3].

«Հանրալեզվաբանություն» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել մանկավարժական և բանասիրական գործունեության ընթացքում, ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և լեզվաբանության բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	3 կրեդիտ/90 ժամ

Աշխատանքի տեսակը	ժամաքանակ

[3] Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

Դասախոսություն	16
Գործնական աշխատանք	14
Ինքնուրույն աշխատանք	30
Ընդամենը	60
Ստուգման ձևը (ստուգարք/ ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)	ստուգարք

7. <u>Ուսումնական աշխատանքների տեսակները</u>[4] .
   - **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:
   - **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ուղեղային գրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:
   - <u>**Ինքնուրույն աշխատանքը**</u> ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

     Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են[5]՝
     - <u>**Ռեֆերատ**</u> – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր,

[4] Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:
[5] Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

ձեռնարկներ և այլն):

- **Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- **Զեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:

8. **Դասավանդման մեթոդներներն են՝** հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք:

9. **Ուսումնառության մեթոդներն են՝** մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների[6].

հ/հ	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարապմունք	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Գիտությունների խմբավորման սկզբունքները: Գիտակարգեր և միջգիտակարգեր	1				2
2.	Հանրալեզվաբանությունը՝ որպես ներխմբային երկկողմ հետաքրքրություն ներկայացնող միջգիտակարգ. առարկան, խնդիրները	1		1		2
3.	Լեզուն՝ որպես հասարակական իրողություն: Լեզուն և հասարակական-տնտեսական կազմավորումները	1		1		2
4.	Լեզվի և հասարակության հարաբերակցությունը	1		1		2
5.	Լեզվի գործառության ոլորտների ըմբռնումը: Հայերենի՝ որպես պետական և պաշտոնական լեզվի գործառության ոլորտները Հայաստանում	1		1		2
6.	Գործառության ոլորտների ընդլայնումը՝ որպես լեզվի զարգացման խթանիչ և սահմանափակումը՝ որպես կաշկանդիչ գործոն	1		1		2
7.	Լեզվական շփումների տեսակները. 1) միջլեզվական շփումներ՝ երկլեզվություն, բազմալեզվություն	1		1		2
8.	Լեզվական շփումներ: Զուգալեզվություն	1		1		2
9.	Տարբերակային գոյաձևերով պայմանավորված ներլեզվական շփումներ. հանրային բարբառներ՝ շեղալեզու (ժարգոն), ծածկալեզու (արգո), տարածքային բարբառներ, համընդհանուր խոսակցական (գրականամերձ) լեզու, գրական լեզու	1		1		2
10.	Լեզվի ազգապահպան գործառույթը: Վ. ֆոն Հումբոլդտի՝ լեզվի և ազգային ոգու նույնականության դրույթը	1		1		2

[6] Նման է օրացուցային պլանին

11.	Լեզվաքաղաքականություն և լեզվաշինարարություն	1		1		2
12.	Լեզվական օրենսդրություն: ՀՀ լեզվի օրենքը: Պետական և պաշտոնական լեզուներ. ընդհանրությունն ու տարբերությունը			1		2
13.	Գրական լեզվի հարաչափերը:Պաշտոնական (գրական) լեզվի կանոնարկման խնդիրը. դրա գիտական, մշակութային, քաղաքական նշանակությունն ու նպատակը	2		1		2
14.	Լեզվական ազատության ըմբռնումը. խորքային ազատությունը՝ որպես լեզվի ներքին հնարավորության՝ ստեղծագործունակության բացահայտում ու նպատակային իրացում. մակերեսային ազատությունը՝ որպես լեզվական համակարգի քայքայման գործընթաց՝ անկայունության դրսևորում. լեզվի հրապարակային կեղծ բնականության պահանջը՝ կեղծ ազատության հաստատմամբ լեզվի քայքայման նպատակ	1		1		2
15.	Հանրալեզվաբանական մեթոդներ	1		1		2
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		16		14		30

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

հ/հ	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Էդուարդ Աղայան, Լեզվաբանության հիմունքներ	1987
2.	Արտեմ Սարգսյան, Հանրալեզվաբանության դասընթաց, Պրակ Ա, Բ	2002
3.	Роджер Белл, Социолингвистика	1981
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1.	Գ. Ջահուկյան, Լեզվաբանության պատմություն, հ. 1, 2	1960, 1962
2.	Гумбольт Вилгельм фон, Избранные труды по языкознанию	1984
3.	Гумбольт Вилгельм фон, Язык и философия культуры	1985
4.	Лингвистический энциклопедический словарь	1990

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Գրականություն[7]
1.	Գիտությունների խմբավորման սկզբունքները: Գիտակարգեր և միջգիտակարգեր	1. Գիտությունների փոխհարաբերությունը 2. Լեզվաբանություն և հանրաբանություն 3. Միջգիտակարգերի բնույթը	1	ՊԳ 1, 2 ԼԳ 4
2.	Հանրալեզվաբանությունը՝ որպես ներխմբային երկկողմ հետաքրքրություն ներկայացնող միջգիտակարգ. առարկան, խնդիրները	1. Հանրալեզվաբանության առարկան 2. Հանրալեզվաբանության խնդիրները:	1	ՊԳ 1, 2, 4 ԼԳ 2
3.	Լեզուն՝ որպես հասարակական իրողություն: Լեզուն և հասարակական-տնտեսական կազմավորումները	1. Հասարակական և տընտեսական կազմավորումների ըմբռնումը 2. Լեզվի տեղայնացումը՝ ըստ կազմավորումների	1	ՊԳ 1, 2
4.	Լեզվի և հասարակության հարաբերակցությունը	Լեզվի և հասարակության կապը	1	ՊԳ 1, 2
5.	Լեզվի գործառության ոլորտների ըմբռնումը: Հայերենի՝ որպես պետական և պաշտոնական լեզվի գործառության ոլորտները Հայաստանում	Լեզվի գործառության ոլորտները	1	ՊԳ 1, 2
6.	Գործառության ոլորտների ընդլայնումը՝ որպես լեզվի զարգացման խթանիչ և սահմանափակումը՝ որպես կաշկանդիչ գործոն	Լեզվի տեղայնացումն ըստ ոլորտի	1	ՊԳ 1, 2 ԼԳ 4, 6
7.	Լեզվական շփումների տեսակները. միջլեզվական շփումներ՝ երկլեզվություն, բազմալեզվություն	Երկլեզվություն՝ հատվող և զուգահեռ	1	ՊԳ 1, 2
8.	Լեզվական շփումներ: Զուգալեզվություն	Զուգալեզվությունը՝ որպես երկլեզվության ներքին դրսևորում	1	ՊԳ 2, 4
9.	Տարբերակային գոյաձևերով պայմանավորված ներլեզվական շփումներ. հանրային բարբառներ՝	1. Շեղալեզու, ծածկալեզու 2. Գրականամերձ լեզու	1	ՊԳ 1, 2

[7] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

	շեղալեզու (ժարգոն), ծածկալեզու (արգո), տարածքային բարբառներ, համընդհանուր խոսակցական (գրականամերձ) լեզու, գրական լեզու	3. Գրական լեզու:		
10.	Լեզվի ազգապահպան գործառույթը: Վ. ֆոն Հումբոլդտի՝ լեզվի և ազգային ոգու նույնականության դրույթը	1. Լեզվի ազգապահպան գործառույթը 2. Լեզվի և ազգային ոգու նույնականացումը	1	ՊԳ 3, 4
11.	Լեզվաքաղաքականություն և լեզվաշինարարություն	1. Լեզվաքաղաքականության խնդիրը 2. Լեզվաշինարարության էությունը	1	ՊԳ 4
12.	Լեզվական օրենսդրություն: ՀՀ լեզվի օրենքը: Պետական և պաշտոնական լեզուներ. ընդհանրությունն ու տարբերությունը	Լեզվական օրենսդրության փաթեթը՝ ՀՀ Սահմանադրություն, ՀՀ լեզվի օրենք, ՀՀ լեզվական քաղաքականության պետական ծրագիր	1	ՊԳ 3 ԼԳ 2
13.	Գրական լեզվի հարաչափերը:Պաշտոնական (գրական) լեզվի կանոնարկման խնդիրը. դրա գիտական, մշակութային, քաղաքական նշանակությունն ու նպատակը	1. Գրական լեզվի հարաչափերը 2. Պաշտոնական լեզվի կանոնարկման խնդիրը	2	ՊԳ 1, 4 ԼԳ 2
14.	Լեզվական ազատության ըմբռնումը. խորքային ազատությունը՝ որպես լեզվի ներքին հնարավորության՝ ստեղծագործունակության բացահայտում ու նպատակային իրացում. մակերեսային ազատությունը՝ որպես լեզվական համակարգի քայքայման գործընթաց՝ անկայունության դրսևորում. լեզվի հրապարակային կեղծ բնականության պահանջը՝ կեղծ ազատության հաստատմամբ լեզվի քայքայման նպատակ	1. Լեզվական ազատության ըմբռնումը 2. Լեզվի խորքային ազատության բնորոշումը՝ նրա արվեստավոր գործառության բեկմամբ	1	ՊԳ 1, 4 ԼԳ 2
15.	Հանրալեզվաբանական մեթոդներ	Հանրալեզվաբանական մեթոդների առանձնահատկությունները	1	ՊԳ 1, 2, 3, 4 ԼԳ 2, 4

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Ստուգման ձևը	Գրականություն[8]
1.	Հանրալեզվաբանությունը՝ որպես ներխմբային երկկողմ հետաքրքրություն ներկայացնող միջգիտակարգ. առարկան, խնդիրները	Հանրալեզվաբանության առարկան Հանրալեզվաբանության խնդիրները:	1	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 4 ԼԳ 2
2.	Լեզուն՝ որպես հասարակական իրողություն: Լեզուն և հասարակական-տնտեսական կազմավորումները	Հասարակական և տընտեսական կազմավորումների ըմբռնումը Լեզվի տեղայնացումը՝ ըստ կազմավորումների	1	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2
3.	Լեզվի և հասարակության հարաբերակցությունը	Լեզվի և հասարակության կապը	1	Բանավոր հարցում, խմբային քննարկում	ՊԳ 1, 2
4.	Լեզվի գործառության ոլորտների ըմբռնումը: Հայերենի՝ որպես պետական և պաշտոնական լեզվի գործառության ոլորտները Հայաստանում	Լեզվի գործառության ոլորտները	1	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2
5.	Գործառության ոլորտների ընդլայնումը՝ որպես լեզվի զարգացման խթանիչ և սահմանափակումը՝ որպես կաշկանդիչ գործոն	Լեզվի տեղայնացումն ըստ ոլորտի	1	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2 ԼԳ 4, 6

[8] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

6.	Լեզվական շփումների տեսակները. միջլեզվական շփումներ՝ երկլեզվություն, բազմալեզվություն	Երկլեզվություն՝ հատվող և զուգահեռ	1	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2
7.	Լեզվական շփումներ: Զուգալեզվություն	Զուգալեզվությունը՝ որպես երկլեզվության ներքին դրսևորում	1	Բանավոր հարցում, խմբային քննարկում	ՊԳ 2, 4
8.	Տարբերակային գոյաձևերով պայմանավորված ներլեզվական շփումներ. հանրային բարբառներ՝ շեղալեզու (ժարգոն), ծածկալեզու (արգո), տարածքային բարբառներ, համընդհանուր խոսակցական (գրականամերձ) լեզու, գրական լեզու	Շեղալեզու, ծածկալեզու Գրականամերձ լեզու Գրական լեզու:	1	Բանավոր հարցում, խմբային քննարկում	ՊԳ 1, 2
9.	Լեզվի ազգապահպան գործառույթը: Վ. ֆոն Հումբոլդտի՝ լեզվի և ազգային ոգու նույնականության դրույթը	Լեզվի ազգապահպան գործառույթը Լեզվի և ազգային ոգու նույնականացումը	1	Բանավոր հարցում	ՊԳ 3, 4
10.	Լեզվաքաղաքականություն և լեզվաշինարարություն	Լեզվաքաղաքականության խնդիրը Լեզվաշինարարության էությունը	1	Բանավոր հարցում, խմբային քննարկում	ՊԳ 4
11.	Լեզվական օրենսդրություն: ՀՀ լեզվի օրենքը: Պետական և պաշտոնական լեզուներ. ընդհանրությունն ու տարբերությունը	Լեզվական օրենսդրության փաթեթը՝ ՀՀ Սահմանադրություն, ՀՀ լեզվի օրենք, ՀՀ լեզվական քաղաքականության պետական ծրագիր	1	Բանավոր հարցում,	ՊԳ 3 ԼԳ 2
12.	Գրական լեզվի հարաչափերը: Պաշտոնական (գրական) լեզվի կանոնարկման խնդիրը. դրա գիտական, մշակութային, քաղաքական	Գրական լեզվի հարաչափերը Պաշտոնական լեզվի կանոնարկման խնդիրը	1	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 4 ԼԳ 2

	նշանակությունն ու նպատակը				
13.	Լեզվական ազատության ըմբռնումը. խորքային ազատությունը՝ որպես լեզվի ներքին հնարավորության՝ ստեղծագործունակության բացահայտում ու նպատակային իրացում. մակերեսային ազատությունը՝ որպես լեզվական համակարգի քայքայման գործընթաց՝ անկայունության դրսևորում. լեզվի հրապարակային կեղծ բնականության պահանջը՝ կեղծ ազատության հաստատմամբ լեզվի քայքայման նպատակ	Լեզվական ազատության ըմբռնումը Լեզվի խորքային ազատության բնորոշումը՝ նրա արվեստավոր գործառության բեկմամբ	1	Բանավոր հարցում, խմբային քննարկում	ՊԳ 1, 4 ԼԳ 2
14.	Հանրալեզվաբանական մեթոդներ	Հանրալեզվաբանական մեթոդների առանձնահատկությունները	1	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3, 4 ԼԳ 2, 4

12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Աշխատանքի տեսակը[9]	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն[10]
1.	Հայերենի՝ որպես պետական և պաշտոնական լեզվի գործառության ոլորտները Հայաստանում	Ռեֆերատ	Կիսամյակի 7-րդ շաբաթ	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2
2.	ՀՀ լեզվի օրենքը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի 7-րդ շաբաթ	Բանավոր հարցում	ՊԳ 3 ԼԳ 2

[9] Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը

[10] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

3.	Շեղալեզու, ծածկալեզու	Զեկույց	Կիսամյակի 17-րդ շաբաթ	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2
4.	Զուգալեզվությունը՝ որպես երկլեզվության ներքին դրսևորում	Զեկույց	Կիսամյակի 17-րդ շաբաթ	Բանավոր հարցում	ՊԳ 2, 4
5.	Լեզվական ազատության ըմբռնումը	Զեկույց	Կիսամյակի 17-րդ շաբաթ	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 4 ԼԳ 2

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում[11]

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	
Սարքեր, սարքավորումներ	
Համակարգչային ծրագրեր	
Այլ	

[11] Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար

14. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառկման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի[12]:

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է ստուգարքով:

Ստուգարքով ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2 ընթացիկ ստուգումների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:

14.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

1. Լեզվաբանություն և հանրաբանություն. միջգիտակարգերի բնույթը
2. Լեզվի տեղայնացումը՝ ըստ կազմավորումների
3. Լեզվի և հասարակության կապը
4. Լեզվի գործառության ոլորտները

---

[12]«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),

5. Լեզվի տեղայնացումն ըստ ոլորտի
6. Երկլեզվություն՝ հատվող և զուգահեռ
7. Զուգալեզվությունը՝ որպես երկլեզվության ներքին դրսևորում
8. Շեղալեզու, ծածկալեզու
9. Գրականամերձ լեզու, գրական լեզու
10. Լեզվի և ազգային ոգու նույնականացումը
11. Լեզվաքաղաքականություն և լեզվաշինարարություն
12. Պետական և պաշտոնական լեզուներ. ընդհանրությունն ու տարբերությունը
13. ՀՀ լեզվի օրենքը
14. Գրական լեզվի հարաչափերը
15. Պաշտոնական լեզվի կանոնարկման խնդիրը
16. Լեզվական ազատության ըմբռնումը
17. Հանրալեզվաբանական մեթոդներ

Ա) 1-ին ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի 8-րդ շաբաթվա ընթացքում)

- **Ընդգրկված հարցեր.**

- Լեզվաբանություն և հանրաբանություն. միջգիտակարգերի բնույթը
- Լեզվի տեղայնացումը՝ ըստ կազմավորումների
- Լեզվի և հասարակության կապը
- Լեզվի գործառության ոլորտները
- Լեզվի տեղայնացումն ըստ ոլորտի
- Երկլեզվություն՝ հատվող և զուգահեռ
- Զուգալեզվությունը՝ որպես երկլեզվության ներքին դրսևորում
- Շեղալեզու, ծածկալեզու
- Գրականամերձ լեզու, գրական լեզու
- Լեզվի և ազգային ոգու նույնականացումը

Բ) 2-րդ ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի 18-րդ շաբաթվա ընթացքում)

- **Ընդգրկված հարցեր.**

- Լեզվաբանություն և հանրաբանություն. միջգիտակարգերի բնույթը
- Լեզվի տեղայնացումը՝ ըստ կազմավորումների
- Լեզվի և հասարակության կապը
- Լեզվի գործառության ոլորտները
- Լեզվի տեղայնացումն ըստ ոլորտի
- Երկլեզվություն՝ հատվող և զուգահեռ
- Զուգալեզվությունը՝ որպես երկլեզվության ներքին դրսևորում
- Շեղալեզու, ծածկալեզու

- Գրականամերձ լեզու, գրական լեզու
- Լեզվի և ազգային ոգու նույնականացումը

14.4. Գնահատման չափանիշները.

- Տեսական գիտելիքները ստուգվում են գործնական պարապմունքների ընթացքում կատարված հարցումների, ինքնուրույն աշխատանքների և ստուգարքների միջոցով:
- Գործնական աշխատանքները՝ երկու ընթացիկ ստուգում՝ 20-ական միավոր գնահատմամբ:
- Ինքնուրույն աշխատանքը՝ երկու հարցում՝ 10-ական միավոր գնահատմամբ:

«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Մասնագիտություն՝ **011401.00.6** Մասնագիտական մանկավարժություն
/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ **011401.19.6** Հայոց լեզու և գրականություն
/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ Մանկավարժության բակալավր
/բակալավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2023

Առկա ուսուցման համակարգ

<table>
<tr><td>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</td><td colspan="4">ՀԼԳ/բ-023 «ՀԱՆՐԱԼԵԶՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ»</td></tr>
<tr><td>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</td><td colspan="4">2 կրեդիտ</td></tr>
<tr><td>Ուսումնառության տարի / կիսամյակ</td><td colspan="4">4-րդ տարի,1-ին կիսամյակ</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Ժամերի բաշխումը</td><td rowspan="2">Լսարանային</td><td rowspan="2">30</td><td>Դասախոսություն</td><td>16</td></tr>
<tr><td>Գործնական աշխատանք</td><td>14</td></tr>
<tr><td>Ինքնուրույն</td><td colspan="3">30</td></tr>
<tr><td>Ընդամենը</td><td colspan="3">60</td></tr>
<tr><td>Ստուգման ձևը</td><td colspan="4">Ստուգարք</td></tr>
<tr><td>Դասընթացի նպատակը</td><td colspan="4">Գիտակարգի նպատակն է խնդրին ընկալունակ դարձնել ուսանողին, պետության հայրենասեր քաղաքացի դաստիարակելը՝ նրա գիտակցության մեջ ամրակայելով լեզվի և ազգային ոգու անքակտելի կապի հումբոլդտյան դրույթը, գիտությունը կյանքին աղերսելու, լեզվի և հասարակության կապը մեկնաբանելու, լեզվաքաղաքական բանավեճերին մասնակցելու և ազգային լեզուների շահը պաշտպանելու պատրաստակամությունը, լեզվի ազգապահպան դերի խորքային գիտակցումը, պետական լեզվի շահերը պաշտպանելու կարողությունը և հմտությունը, այն անկախ պետականության գրավական դիտելու իմաստավորումը:</td></tr>
<tr><td>Դասընթացի վերջնարդյունքները</td><td colspan="4">Առարկայի ուսուցման շնորհիվ ուսանողը պետք է իմանա՝
ա) հանրալեզվաբանական հայեցակարգերը,
բ) լեզվի գործառական տիպաբանությունը, հանձնարարված լեզուներն ու բարբառները (թե՛ տարածքային, թե՛ հանրային) գործառապես տիպավորել-խմբավորելու ձևերն ու եղանակները,
գ) լեզվի հումբոլդտյան բնորոշումը,
ե) ՀՀ լեզվական օրենսդրությունը, մասնավորապես՝ ՀՀ Սահմանադրության 12-րդ հոդվածը, ՀՀ լեզվի օրենքը, ենթաօրենսդրական ակտերը, մասնավորապես՝ ՀՀ լեզվաքաղաքականության պետական ծրագիրը, ՀՀ</td></tr>
</table>

	Սահմանադրությանը հակասող լեզվական օրենսդրության պաշտոնական փոփոխությունները վերանայելու հիմնավորումները, ՀՀ Սահմանադրության և մեր իրականության անհամապատասխանության փաստերը, դրանց խորքային պատճառները, գ) տարբեր պետությունների լեզվական օրենսդրությունները, է) հանրալեզվաբանության մեջ գործադրվող մեթոդները: Առարկայի ուսուցման շնորհիվ ուսանողը պետք է կարողանա՝ ա) հիմնավորել և իմաստավորել 5.1 կետում նշված ողջ իմացական պաշարը, բ) կատարել զննական աշխատանք՝ կիրառելով անհրաժեշտ մեթոդ(ներ), գ) գնահատել Հայաստանի լեզվաքաղաքական իրավիճակը: Առարկայի ուսուցման շնորհիվ ուսանողը պետք է տիրապետի՝ ա) հանրալեզվաբանական ուսմունքներին, բ) լեզվաքաղաքականության պատմությանը, գ) հանրալեզվաբանական ուսումնասիրությունների մեթոդաբանությանը, դ) հանրալեզվաբանական զննություն կատարելու պահանջներին, ե) աշխարհի լեզուների գործառական դասակարգման սկզբունքներին, զ)հանրալեզվաբանության և լեզվաբանական այլ միջգիտակարգերի հարաբերակցությանը:
Դասընթացի բովանդակությունը	*Թեմա 1* Գիտությունների խմբավորման սկզբունքները: Գիտակարգեր և միջգիտակարգեր *Թեմա 2* Հանրալեզվաբանությունը՝ որպես ներխմբային երկկողմ հետաքրքրություն ներկայացնող միջգիտակարգ. առարկան, խնդիրները *Թեմա 3* Լեզուն՝ որպես հասարակական իրողություն: Լեզուն և հասարակական-տնտեսական կազմավորումները *Թեմա 4* Լեզվի և հասարակության հարաբերակցությունը *Թեմա 5* Լեզվի գործառության ոլորտների ըմբռնումը: Հայերենի՝ որպես պետական և պաշտոնական լեզվի գործառության ոլորտները Հայաստանում *Թեմա 6* Գործառության ոլորտների ընդլայնումը՝ որպես լեզվի զարգացման խթանիչ և սահմանափակումը՝ որպես կաշկանդիչ գործոն *Թեմա 7* Լեզվական շփումների տեսակները. 1) միջլեզվական շփումներ՝ երկլեզվություն, բազմալեզվություն *Թեմա 8* Լեզվական շփումներ: Զուգալեզվություն *Թեմա 9* Տարբերակային գոյաձևերով պայմանավորված ներլեզվական շփումներ. հանրային բարբառներ՝ շեղալեզու (ժարգոն), ծածկալեզու (արգո), տարածքային բարբառներ,

	համընդհանուր խոսակցական (գրականամերձ) լեզու, գրական լեզու *Թեմա 10* Լեզվի ազգապահպան գործառույթը: Վ. ֆոն Հումբոլդտի՝ լեզվի և ազգային ոգու նույնականության դրույթը *Թեմա 11* Լեզվաքաղաքականություն և լեզվաշինարարություն *Թեմա 12* Լեզվական օրենսդրություն: ՀՀ լեզվի օրենքը: Պետական և պաշտոնական լեզուներ. ընդհանրությունն ու տարբերությունը *Թեմա 13* Գրական լեզվի հարաչափերը:Պաշտոնական (գրական) լեզվի կանոնարկման խնդիրը. դրա գիտական, մշակութային, քաղաքական նշանակությունն ու նպատակը *Թեմա 14* Լեզվական ազատության ըմբռնումը. խորքային ազատությունը՝ որպես լեզվի ներքին հնարավորության՝ ստեղծագործունակության բացահայտում ու նպատակային իրացում. մակերեսային ազատությունը՝ որպես լեզվական համակարգի քայքայման գործընթաց՝ անկայունության դրսևորում. լեզվի հրապարակային կեղծ բնականության պահանջը՝ կեղծ ազատության հաստատմամբ լեզվի քայքայման նպատակ *Թեմա 15* Հանրալեզվաբանական մեթոդներ
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	Տեսական գիտելիքները ստուգվում են գործնական պարապմունքների ընթացքում կատարված հարցումների, ինքնուրույն աշխատանքների և ստուգարքների միջոցով: Գործնական աշխատանքները՝ երկու ընթացիկ ստուգում՝ 20-ական միավոր գնահատմամբ: Ինքնուրույն աշխատանքը՝ երկու հարցում՝ 10-ական միավոր գնահատմամբ:
Գրականություն	*Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)* Էդուարդ Աղայան, Լեզվաբանության հիմունքներ,1987 Արտեմ Սարգսյան, Հանրալեզվաբանության դասընթաց, Պրակ Ա, Բ, 2002 Роджер Белл, Социолингвистика, 1981 *Լրացուցիչ գրականություն (ԼԳ)* Գ. Ջահուկյան, Լեզվաբանության պատմություն, հ. 1, 2, 1960, 1962 Гумбольт Вилгельм фон, Избранные труды по языкознанию, 1984 Гумбольт Вилгельм фон, Язык и философия культуры, 1985 Лингвистический энциклопедический словарь, 1990